

Sygn. akt S 88/14/Zk

P O S T A N O W I E N I E **o umorzeniu śledztwa**

Katowice, dnia 13 kwietnia 2016 roku

Zbigniew Woźniak – prokurator Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Katowicach, w sprawie zbrodni komunistycznej, stanowiącej także zbrodnię przeciwko ludzkości, popełnionej z przyczyn politycznych przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego, polegającej na przekroczeniu uprawnień przez sędziów Wojskowego Sądu Rejonowego w Katowicach i prokuratorów Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Katowicach poprzez niesłuszne skazanie Emanuela Bożka, Stanisława Góry i Józefa Kruka na kary śmierci wyrokiem z dnia 5.09.1946 r., sygn. RD 5/46, które to kary zostały wykonane w więzieniu w Katowicach w dniu 19.09.1946 r., co stanowiło represję z powodu ich przynależności i działalności w ramach organizacji „Wolność i Niezawisłość”

na podstawie art. 17 § 1 pkt 5 i art. 305 § 3 kpk

p o s t a n o w i ł :

umorzyć śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej, stanowiącej także zbrodnię przeciwko ludzkości, popełnionej z przyczyn politycznych przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego, polegającej na przekroczeniu uprawnień przez sędziów Wojskowego Sądu Rejonowego w Katowicach i prokuratorów Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Katowicach poprzez niesłuszne skazanie Emanuela Bożka, Stanisława Góry i Józefa Kruka na kary śmierci wyrokiem z dnia 5.09.1946 r., sygn. RD 5/46, które to kary zostały wykonane w więzieniu w Katowicach w dniu 19.09.1946 r., co stanowiło represję z powodu ich przynależności i działalności w ramach organizacji „Wolność i Niezawisłość” - tj. o przest. z art. 225 § 1 kk z 1932 r. i art. 286 § 1 kk z 1932 r. przy zast. art. 36 kk z 1932 r. w zw. z art. 2 pkt 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. 2016.152 z późniejszymi zmianami)

- wobec śmierci sprawców przestępstwa – art. 17 § 1 pkt 5 kpk

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 8 stycznia 2015 roku wszczęto śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej, stanowiącej także zbrodnię przeciwko ludzkości, popełnionej z przyczyn politycznych przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego, polegającej na przekroczeniu uprawnień przez sędziów Wojskowego Sądu Rejonowego w Katowicach i prokuratorów Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Katowicach poprzez niesłuszne skazanie Emanuela Bożka, Stanisława Góry i Józefa Kruka na kary śmierci wyrokiem z dnia 5.09.1946 r., sygn. RD 5/46, które to kary zostały wykonane w więzieniu w Katowicach w dniu 19.09.1946 r., co stanowiło represję z powodu ich przynależności i działalności w ramach organizacji „Wolność i Niezawisłość” - tj. o przest. z art. 225 § 1 kk z 1932 r. i art. 286 § 1 kk z 1932 r. przy zast. art. 36 kk z 1932 r. w zw. z art. 2 pkt 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. 2016.152 z późniejszymi zmianami).

W toku prac związanych z projektem Instytutu Pamięci Narodowej oraz Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, mającym na celu odnalezienie nieznanych miejsc pochówku ofiar terroru komunistycznego z lat 1944-1956, przeprowadzono kwerendę w księgach parafii pw. Świętego Szczepana w Katowicach-Bogucicach. W księgach zgonów dotyczących osób pochowanych na cmentarzu parafialnym przy ul. Wróblewskiego w Katowicach ujawniono dane osób, co do których zachodziło przypuszczenie, że mogły one zostać rozstrzelane. Byli to Emanuel Bożek, Stanisław Góra i Józef Kruk

Z ustaleń śledztwa tut. Komisji o sygn. S 58/12/Zk, którego przedmiotem było znęcanie się funkcjonariuszy UB nad zatrzymanymi członkami organizacji „Wolność i Niezawisłość”, wynika, że w/wym. zostali skazani na kary śmierci wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w Katowicach z dnia 5.09.1946 r., sygn. RD 5/46, które to kary zostały wykonane w więzieniu w Katowicach w dniu 19.09.1946 r.

Dokonano oględzin akt byłego Wojskowego Sądu Rejonowego w Katowicach o sygn. RD 5/46. Na podstawie znajdujących się w aktach dokumentów stwierdzono, że śledztwo w niniejszej sprawie, w okresie 25 lipca do 31 sierpnia 1946 r., prowadzili funkcjonariusze Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Katowicach oraz Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Pszczynie, pod nadzorem Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Katowicach (sygn. IV. Pr. G. 57/46). Oprócz Emanuela Bożka, Stanisława Góry i Józefa Kruka w trakcie procesu sądzonych było jeszcze 6 innych osób. Ujawniono następujące informacje dotyczące w/wym.

1. **BOŻEK Emanuel** – syn Pawła i Franciszki z d. Chrobok, ur. 20 listopada 1920 r. w Giszowcu, zam. Brzezinka ul. Graniczna 272, kawaler, dzieci nie posiada, w toku śledztwa przesłuchany trzykrotnie :
 - w dniu 27.07.1946 r. – maszynopis, 4 strony

- w dniu 30.07.1946 r. – maszynopis, 1 strona
 - w dniu 20.08.1946 r. – rękopis, 1 strona
2. **GÓRA Stanisław** – syn Franciszka i Anny, ur. 2 stycznia 1918 r. w Ćwiklicach, zam. Ćwiklice 133, pow. Pszczyna, kawaler, dzieci nie posiada, w toku śledztwa przesłuchany dwukrotnie :
- w dniu 25.07.1946 r. – maszynopis, 3 strony
 - w dniu 26.08.1946 r. – rękopis, 1 strona
3. **KRUK Józef** – syn Jana i Rozalii z d. Gojt, ur. 9 marca 1926 r. w Brzezince, zam. Brzezinka ul. Sienkiewicza 306, kawaler, dzieci nie posiada, w toku śledztwa przesłuchany trzykrotnie :
- w dniu 26.07.1946 r. – maszynopis, 1 strona
 - w dniu 30.07.1946 r. – maszynopis, 4 strony
 - w dniu 20.08.1946 r. – rękopis, 1 strona

W dniu 31.08.1946 r. skierowano akt oskarżenia do Wojskowego Sądu Rejonowego w Katowicach. Podpis prokuratora na akcie oskarżenia jest nieczytelny, pismo przewodnie do WSR w Katowicach o przekazaniu akt sprawy i aktu oskarżenia podpisał prokurator WPR w Katowicach, major Tadeusz Jaszowski.

Emanuel Bożek był oskarżony o przynależność do organizacji WiN – tj. o przest. z art. 16 § 1 dekretu z 13.06.1946 r.

Stanisław Góra był oskarżony o następujące przestępstwa :

1. przynależność do organizacji WiN - art. 16 § 1 dekretu z 13.06.1946 r.
2. zabór broni jako funkcjonariusz MO – art. 179 kk WP
3. gromadzenie broni palnej – art. 4 § 1 dekretu z 13.06.1946 r.
4. przygotowania do gwałtanego zamachu na członka PPR - art. 13 § 1, 2 wz. art. 1 § 2 i art. 15 § 2 art. dekretu z 13.06.1946 r.
5. zabór mienia z groźbą użycia gwałtu – art. 259 kk

Józef Kruk był oskarżony o następujące przestępstwa :

1. przynależność do organizacji WiN - art. 16 § 1 dekretu z 13.06.1946 r.
2. przechowywanie broni palnej – art. 4 § 1 dekretu z 13.06.1946 r.
3. gwałtowny zamach na milicjanta i zabranie mu umundurowania - art. 1 § 1, 2, 3 dekretu z 13.06.1946 r.
4. napad i ostrzelanie posterunku MO - art. 1 § 1, 2, 3 dekretu z 13.06.1946 r.
5. napad na strażników straży przemysłowej i zabór broni i amunicji - art. 1 § 1, 2, 3 dekretu z 13.06.1946 r.
6. trzykrotny zabór mienia z groźbą użycia gwałtu – art. 259 kk
7. przygotowania do gwałtanego zamachu na wójta - art. 13 § 1, 2 wz. art. 1 § 2 i art. 15 § 2 art. dekretu z 13.06.1946 r.
8. pozbawienie wolności dwóch osób powyżej 14 dni – art. 248 § 1 i 2 kk

Rozprawa przed WSR w Katowicach, sygn. RD 5/46, odbyła się w dniu 5.09.1946 r., prowadzona była w trybie doraźnym. Skład sądu był następujący : jako przewodniczący podpułkownik Julian Giemborek, jako sędzia major Józef Szymaszkiewicz, jako ławnik kapral Zygmunt Kuszel z Jednostki Wojskowej nr w Katowicach. Jako oskarżyciel występował na rozprawie prokurator podporucznik Edward Gola z Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Katowicach, jako obrońca adwokat Emil Tadanier. Rozprawę rozpoczęto o godz. 8.00. Prokurator wnosił o wymierzenie oskarżonym Bożkowi, Górze i Krukowi kary śmierci. Rozprawę zakończono o godz. 10.30, o godz. 12.30 ogłoszono wyrok : Emanuel Bożek, Stanisław Góra i Józef Kruk zostali skazani na kary śmierci. Stanisław Góra został uniewinniony od zarzutu opisanego w pkt 4 aktu oskarżenia. Józef Kruk został uniewinniony od zarzutu opisanego w pkt 7 i 8 aktu oskarżenia. Sąd pouczył oskarżonych, że skargi rewizyjne od wyroku może wnieść wyłącznie prokurator wojskowy (tryb doraźny). Wyrok stał się prawomocny w dniu 19.09.1946 r.

W piśmie do Szefa Departamentu Służby Sprawiedliwości MON z dnia 6.09.1946 r., znajduje się zapis, „*zdaniem składu sądowniczego skazani na ulaskawienie nie zasługują*”. Prezydent KRN decyzją z dnia 10.09.1946 r. nie skorzystał z prawa łaski. Kara śmierci wobec w/wym. została wykonana w dniu 19.09.1946 r. w Więzieniu w Katowicach.

Przypisane oskarżonym w/wym. przestępstwa były zagrożone następującymi karami :

- art. 16 § 1 dekretu z 13.06.1946 r. – kara więzienia na czas nie krótszy od lat 10 lub dożywotnio albo kara śmierci
- art. 4 § 1 dekretu z 13.06.1946 r. kara więzienia na czas nie krótszy od lat 5 lub dożywotnio albo kara śmierci
- art. 13 § 1 dekretu z 13.06.1946 r. - kara więzienia na czas nie krótszy od lat 3
- art. 13 § 2 dekretu z 13.06.1946 r. - kara więzienia na czas nie krótszy od lat 3 lub dożywotnio albo kara śmierci
- art. 15 § 2 art. dekretu z 13.06.1946 r.- kara więzienia na czas nie krótszy od lat 10 lub dożywotnio albo kara śmierci
- art. 1 § 1 dekretu z 13.06.1946 r. – kara więzienia na czas nie krótszy od lat 5 lub dożywotnio
- art. 1 § 3 dekretu z 13.06.1946 r. - kara więzienia na czas nie krótszy od lat 10 lub dożywotnio albo kara śmierci

- art. 179 kk WP - kara więzienia na czas nie krótszy od lat 5 albo kara śmierci

- art. 259 kk – kara więzienia (od 6 miesięcy do 15 lat)
- art. 248 § 1 i 2 kk – kara więzienia do 5 lat

Dokonano oględzin akt o sygn. IPN Ka 057/159, tomy 1-2. Są to materiały Wydziału „C” KW MO w Katowicach nr III-657 opisane jako : „*Banda terr-rabunkowa „WiN działająca na terenie powiatów : katowickiego, pszczyńskiego, d-ca Gawron Henryk ps. „Grom”*”. W aktach znajduje się charakterystyka nr 163 „*bandy*

terrorystyczno-rabunkowej WiN pod dowództwem Gawron Henryka ps. „Grom” oraz kwestionariusze osobowe członków tej grupy. W aktach ujawniono informacje dotyczące Emanuela Bożka, Stanisława Góry i Józefa Kruka.

Dokonano oględzin akt o sygn. IPN Ka 08/5. Są to materiały bez opisu dotyczące Emanuela Bożka. Zawierają one kopie dokumentów procesowych, dwa protokoły przesłuchań bez dat i osoby przesłuchującej.

Dokonano przeglądu książki autorstwa Marii Turlejskiej pt. *„Te pokolenia żałobami czarne, Skazani na śmierć i ich sędziowie”*, wyd. Niezależna Oficyna Wydawnicza Warszawa 1990 r. Na kartach nr 241 i 242 ujawniono informacje dotyczące Emanuela Bożka, Stanisława Góry i Józefa Kruka. Wynika z nich między innymi, że Emanuel Bożek był aktywnym harcerzem, ojciec Józefa Kruka został zamordowany przez Gestapo, a brat Stanisława Góry zginął w obozie koncentracyjnym, wszyscy trzej zaś w czasie wojny zachowywali swoją polskość i podejmowali działania przeciwko Niemcom. W czasie procesu przez WSR w Katowicach świadczyło za nimi szereg osób i organizacji.

Dokonano oględzin akt osobowych w/wym. sędziów WSR w Katowicach i prokuratorów WPR w Katowicach :

- akta personalne Wojska Polskiego (Centralne Archiwum Wojskowe) nr 15208 (1268/67/61) dotyczące pułkownika Juliana GIEMBORKA – syna Juliana i Marii z d. Katz, ur. 27 października 1903 r. w Dąbrowie Górniczej. Z dokumentów znajdujących się w aktach wynika, że w/wym. w okresie od 4.05.1945 r. do 18.02.1946 r. pracował w Wojskowym Sądzie Garnizonowym w Katowicach jako szef, a w okresie od 11.03.1946 r. do 12.03.1947 r. w Wojskowym Sądzie Rejonowym w Katowicach, także jako szef.

Ponadto w oparciu o znajdujące się w aktach dokumenty uzyskano następujące informacje :

- w latach 1922-1926 studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Charkowie
- w latach 1926-1937 pracował jako sędzia w różnych sądach na terenie ZSRR oraz w urzędach więźniów i obozów w Swierdłowsku i Smoleńsku (naczelnik specjalnej sekcji)
- w dniu 20.06.1944 r. wstąpił do Ludowego Wojska Polskiego
- pracował w sądach wojskowych w Rzeszowie, Białymstoku, Bydgoszczy i Warszawie
- zwolniony do rezerwy w dniu 18.12.1956 r.

- akta personalne Ministerstwa Obrony Narodowej (Centralne Archiwum Wojskowe) nr 7681 dotyczące podpułkownika Juliana GIEMBORKA – syna Juliana, ur. 1903 r. (stara sygnatura 497/58/7668, obecna sygn. IPN BU 1855/1032). W aktach znajdują się dokumenty w języku rosyjskim z lat 1951-1954.

Ustalono, że w/wym. zmarł w dniu 23.01.1969 r. – USC Warszawa nr VI/163/1969.

- akta personalne Ministerstwa Obrony Narodowej nr 61645 (699/61/308) dotyczące Józefa SZYMASZKIEWICZA – syna Scholastyka i Józefy, ur. 23 lutego 1896 r. w Winnikach k. Lwowa. Z dokumentów znajdujących się w aktach wynika, że w/wym. w okresie od września 1945 r. do 18.10.1946 r. pracował jako sędzia w Wojskowym Sądzie Rejonowym w Katowicach.

Ustalono, że w/wym. zmarł w dniu 22.12.1973 r. – USC Katowice nr 2232/73/I.

- sygn. IPN Sz 0116/324 (607/V) – akta personalne funkcjonariusza UB Zygmunta KUSZELA (Kuszel) – syna Jana i Urszuli, ur. 14 listopada 1926 r. w Wiszniowcach, woj. wileńskie, ZSRR. W/wym. w sierpniu 1944 r. wstąpił do Ludowego Wojska Polskiego i brał udział w walkach z Niemcami. Od 30.06.1945 r. służył w Wojskach Bezpieczeństwa Wewnętrznego w Katowicach, posiadał stopień kaprała, pełnił funkcję zastępcy dowódcy plutonu ds. politycznych. W dniu 7.02.1947 r. został zdemobilizowany. W okresie do 20.03.1947 r. do 31.01.1951 r. pracował jako funkcjonariusz UB w PUBP w Sławnie, WUBP w Szczecinie, PUBP w Białogardzie i PUBP w Człuchowie.

Ustalono, że w/wym. zmarł w dniu 10.03.1995 r.

- sygn. IPN BU 1539/692 (IPN 054/t.52/685), Są to akta paszportowe nr EWA 17294/57 dotyczące następujących osób :

- Edward GOL – syn Marka i Justyny z d. Arendarz, ur. 28 czerwca 1913 r. w Otwocku

Maria Helena GOL z d. Melińska – córka Stefana i Marii z d. Rzeszowska, ur. 2 września 1919 r. w Warszawie (żona w/wym.)

- Stefania Justyna GOL – córka Edwarda i Marii z d. Melińska, ur. 15 listopada 1947 r. w Katowicach (córka w/wym.)

- Michał GOL – syn Edwarda i Marii z d. Melińska, ur. 9 czerwca 1949 r. w Warszawie (syn w/wym.)

Akta te obejmują okres od 1948 do 1957 r. Wynika z nich, że Edward Gol w okresie od lipca 1946 r. do 1948 r. pracował jako prokurator w Wojskowej Prokuraturze Rejonowej w Katowicach, potem w Zarządzie Sądownictwa Wojskowego w Warszawie, a od sierpnia 1955 r. jako adwokat w Wojewódzkiej Izbie Adwokackiej w Warszawie. W styczniu 1957 r. w/wym. złożył wniosek o wydanie zezwolenia na wyjazd stały do Izraela wraz z w/wym. żoną i dziećmi (wszyscy narodowości żydowskiej). W dniu 5.11.1957 r. otrzymał paszport na siebie, żonę i dzieci i wszyscy wyjechali z Polski.

- akta personalne Sił Zbrojnych PRL nr 1624/78/106 dotyczących Tadeusza Kazimierza JASZOWSKIEGO – syna Mieczysława i Heleny, ur. 7 marca 1916 r. w Trawnikach, powiat Lublin. Z dokumentów znajdujących się w aktach wynika, że w/wym. w okresie od 30.10.1945 r. do 15.10.1948 r. pracował jako prokurator w Wojskowej Prokuraturze Rejonowej w Katowicach (od dnia 19.02.1946 r. pełnił funkcję szefa).

W/wym. w 1937 r. ukończył studia prawnicze na Wydziale Prawa Uniwersytetu Lubelskiego. W okresie wojny był członkiem Związku Walki Zbrojnej i Armii

Krajowej w Lublinie, posiadał pseudonim „Lubicz”. W dniu 17.10.1944 r. wstąpił do Ludowego Wojska Polskiego.

Ustalono, że w/wym. zmarł w dniu 8.02.2014 r.

Dokonano także oględzin akt osobowych następujących funkcjonariuszy UB, którzy wykonywali czynności z udziałem pokrzywdzonych :

- nr 8468/SB dot. Józefa WIĘCKA (Więcek) – syna Józefa i Antoniny, ur. 1.12.1912 r. w Gołonogu. Na podstawie znajdujących się w aktach dokumentów stwierdzono, że w/wym. pracował jako funkcjonariusz UB w następujących jednostkach :

- 23.05.1945 r. – PUBP w Pszczynie
- 4.12.1948 r. – PUBP w Lublińcu
- 12.02.1949 r. – PUBP w Rybniku
- 25.10.1950 r. – WUBP w Katowicach
- 19.01.1957 r. – KW MO w Katowicach
- 18.04.1966 r. - zwolniony

W/wym. zmarł w dniu 20.11.2006 r.

- nr 3854 dot. Maksymiliana (Maksa) Filipa KAMOLCA (Kamolc) – syna Maksymiliana i Elżbiety, ur. 22 października 1922 r. w Węnowcu (Katowice). Na podstawie znajdujących się w aktach dokumentów stwierdzono, że w/wym. w okresie od 15.04.1946 r. do 30.09.1949 r. pracował jako funkcjonariusz UB w PUBP w Katowicach. W okresie kwiecień-maj 1949 r. pracował jako oficer śledczy.

W bazie PESEL brak informacji o w/wym.

- nr 8375 dot Markusa KACA – syna Fiszla i Teofili, ur. 30 listopada 1918 r. w Świlczy pow. Rzeszów. Na podstawie znajdujących się w aktach dokumentów stwierdzono, że w/wym. pracował jako funkcjonariusz UB w następujących jednostkach :

- 12.11.1945 r. – WUBP w Katowicach (kierownik sekcji Wydziału Śledczego)
- 1.05.1949 r. – WUBP w Gdańsku
- 1.09.1953 r. – WUBP w Stalinogrodzie (Katowicach)
- 31.12.1958 r. – zwolniony
- 24.11.1958 r. KW MO w Katowicach (SB)
- 30.06.1962 r. - zwolniony

W/wym. zmarł w dniu 5.11.2005 r.

- nr 1030 dot. Leona PAZDEGO (Pazdy) – syna Władysława i Marianny, ur. 2 kwietnia 1917 r. w Ostrzeszowie. Na podstawie znajdujących się w aktach dokumentów stwierdzono, że w/wym. w okresie od 10.03.1945 r. do 1.08.1947 r. pracował jako funkcjonariusz UB w PUBP w Katowicach (wydalony za nadużycie władzy)

W bazie PESEL oraz w Urzędach Miejskich w Katowicach i Chorzowie brak informacji o w/wym.

- nr 4465 dot. Alfreda KUMALI – syna Józefa i Florentyny, ur. 15 maja 1924 r. we Francji. Na podstawie znajdujących się w aktach dokumentów stwierdzono, że w/wym. pracował jako funkcjonariusz UB w PUBP w Katowicach w następujących okresach :

- 8.08.1945 r. – 1.02.1947 r. – oficer śledczy
- 1.12.1949 r. – 30.11.1952 r. – referent Referatu Ochrony Przemysłu, Huta „Jedność” w Siemianowicach Śląskich

Ustalono, że w/wym. zmarł w dniu 27.02.2008 r.

Dokonując oceny zgromadzonego materiału dowodowego stwierdzić należy, iż aczkolwiek za czyny przypisane opisywanym wyrokiem Emanuelowi Bożkowi, Stanisławowi Górze i Józefowi Krukowi ówczesnie obowiązujące przepisy przewidywały możliwość wymierzenia kary śmierci, to jednakże żaden z tych przepisów nie przewidywał wymierzenia takiej kary jako jedynej i obligatoryjnej.

Dyrektywy wymiaru kary wiążące wojskowych sędziów zostały określone w rozdziale IX „Wymiar kary” kodeksu karnego Wojska Polskiego, którego przepis art. 51 (powtarzający niemal dosłownie treść art. 54 kk z 1932 r.) stwierdzał : *”sąd wymierza karę według swego uznania, zwracając uwagę przede wszystkim na pobudki oraz sposób działania sprawcy i jego stosunek do pokrzywdzonego, stan zależności służbowej, na stopień rozwoju umysłowego i charakter sprawcy, na jego dotychczasowe życie, tudzież na jego zachowanie po popełnieniu przestępstwa”*. W kolejnych przepisach tego rozdziału wyliczone zostały, wpływające na wymiar kary, okoliczności łagodzące i obciążające oraz stworzona możliwość wymierzenia kary „poniżej ustawowego wymiaru kary, przewidzianego dla danego przestępstwa, albo poniżej ustawowej granicy danego rodzaju kary”, jak również wymierzenia kary łagodniejszego rodzaju, nieprzewidzianej w przepisie ustawy dla danego przestępstwa”, gdy sąd uzna to za celowe ze względu na „wyjątkowe okoliczności, towarzyszące popełnieniu przestępstwa (art. 55 par. 1 kk. W.P). Przewidziana została również możliwość nadzwyczajnego złagodzenia kary, jak również odstępiania od jej wymierzeni”, jeżeli sąd uznał, iż sprawca działał w obronie honoru Narodu lub Wojska Polskiego przeciwko najeźdźcy lub jego poplecznikom (art. 55 par. 2 kk WP).

Treść uzasadnienia opisywanego wyroku WSR w Katowicach, skazującego w/wym. na kary śmierci, praktycznie w żaden sposób nie wskazuje na to, czym kierowali się sędziowie wymierzając tą najsurowszą z możliwych kar. Uzasadnienie to liczy nieco ponad 2 strony maszynopisu i główną jego część stanowi opis stanu faktycznego. A przypomnieć należy, iż oprócz w/wym., wyrok ten obejmował jeszcze 6 innych osób, które skazane zostały na kary więzienia. Odnosnie Emanuela Bożka, Stanisława Góry i Józefa Kruka w uzasadnieniu wyroku znalazły się jedynie następujące stwierdzenia :

-„W powyższym stanie rzeczy czyny oskarżonych wyczerpują ustawowe ramy przestępstw, wobec czego sąd uznał ich winnymi tychże przestępstw jak w sentencji” (przy czym ten fragment dotyczy także pozostałych 6 oskarżonych)

- „Oskarżonemu Bożkowi Emanuelowi jako mianowanemu do-cy jednej z grup „Groma”, osk. Krukowi Józefowi jako łącznikowi między „Gromem” a wskazanymi przedtem osobami i zarazem uczestnikowi 5-ciu napadach oraz osk. Górze Stanisławowi jako funkcj. Milicji, gromadzącemu broń palną, wykradzioną w dwóch wypadkach ze swojego oddziału służbowego, wymierzył sąd karę śmierci, uznając ich jako jednostki bardziej szkodliwe w stosunku do reszty oskarżonych”.

Brak jest więc praktycznie możliwości stwierdzenia, czy sąd rozważał w jakikolwiek sposób kwestie okoliczności obciążających czy łagodzących, czy też motywów działania oskarżonych i ich właściwości osobistych. Z przytoczonych wyżej fragmentów uzasadnienia wyroku można jedynie wywnioskować, iż sąd uznając trzech w/wym. oskarżonych „jako jednostki bardziej szkodliwe w stosunku do reszty oskarżonych”, właśnie to przyjął jako okoliczność obciążającą i wymagającą zastosowania najwyższego wymiaru kary w postaci kary śmierci. I to w sytuacji, gdy proces był prowadzony w trybie doraźnym, a więc bez możliwości odwołania się oskarżonych od wyroku, a tym samym bez możliwości poddania wyroku kontroli instancyjnej. Nie można także pominąć faktu, iż oskarżeni byli młodymi ludźmi, w wieku od 18, 26 i 28 lat.

Analiza treści wyroku wskazuje, iż żaden z przypisanych oskarżonym czynów nie polegał na zabójstwie lub usiłowaniu zabójstwa czy też spowodowaniu obrażeń ciała. Podkreślenia wymaga także kwestia tempa i czasu całego procedowania w niniejszej sprawie. Śledztwo trwało nieco ponad miesiąc, rozprawa na której zapadły wyroki śmierci odbyła się po 5 dniach od wniesienia aktu oskarżenia, po kolejnych 5 dniach zapadła decyzja prezydenta o nieskorzystaniu z prawa łaski, zaś 9 dni później wyroki zostały wykonane. Odnosząc się do ustalonego przez sąd stanu faktycznego, to opierał się on prawie wyłącznie na wyjaśnieniach oskarżonych i praktycznie nie różnił się od tego, przyjętego w akcie oskarżenia. Przy czym część z wyjaśnień oskarżonych została uzyskana w sposób niedozwolonych poprzez stosowania przemocy w celu ich uzyskania.

Z ustaleń śledztwa tut. Komisji o sygn. S 58/12/Zk wynika, że podczas śledztwa prowadzonego przez funkcjonariuszy PUBP w Pszczynie i WUBP w Katowicach, stosowali oni wobec podejrzanych różne formy przemocy w celu uzyskania od nich określonych wyjaśnień. Jeżeli chodzi o Emanuela Bożka, Stanisława Górę i Józefa Kruka, to zebrany w toku tego śledztwa materiał dowodowy - z uwagi na ich śmierć - nie pozwolił na stwierdzenie, czy także wobec nich funkcjonariusze UB stosowali różne formy przemocy, choć jest to prawie pewne z uwagi na fakt, iż to właśnie oni byli niejako głównymi podejrzаныmi z całej sądzonej potem grupy. Trudno wyobrazić sobie, by we wrześniu 1946 r. wojskowi sędziowie i prokuratorzy nie mieli świadomości, że były to powszechne praktyki, stosowane praktycznie we wszystkich śledztwach prowadzonych przez funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa publicznego, dla których „przyznanie się do winy” było najważniejszym z dowodów.

Te wszystkie okoliczności pozwalają na stwierdzenie, iż skazanie Emanuela Bożka, Stanisława Górę i Józefa Kruka na kary śmierci można określić jako

bezprawny „mord sądowy“, mający charakter wyłącznie polityczny, którego w żaden sposób nie można uznać za normalne wymierzanie wymiaru sprawiedliwości. Nie można pominąć faktu, iż wyrok ten miał formalne oparcie w przepisach ówczesnie obowiązującego prawa karnego, które za przypisane oskarżonym czyny przewidywały możliwość wymierzenia kary śmierci. Przy czym jest powszechnie wiadomym, iż prawo to było wyjątkowo restrykcyjne i przewidujące bardzo surowe kary, w tym karę śmierci za cały szereg czynów uznanych za przestępcze, odbiegające w sposób rażący od standardów normalnych, demokratycznych państw. Celem tego prawa było utrzymanie narzuconego Polsce nowego ustroju, przede wszystkim poprzez eliminowanie jego przeciwników, w tym także w sposób fizyczny.

Właśnie z takim przypadkiem mamy do czynienia w ramach niniejszego śledztwa. Realizując ten cel wojskowi sędziowie i prokuratorzy przekroczyli swoje uprawnienia poprzez skazanie na kary śmierci Emanuela Bożka, Stanisława Góry i Józefa Kruka w sytuacji, gdy nie uzasadniały tego ani okoliczności faktyczne, jak ich właściwości osobiste. Jak już wspomniano wcześniej w/wym. zostali skazani na kary śmierci za przestępstwa polityczne i przeciwko mieniu, żaden z przypisanych im czynów nie dotyczył zabójstwa lub usiłowaniu zabójstwa czy też spowodowaniu obrażeń ciała lub innych przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu. Wyrok ten miał więc charakter wyłącznie polityczny, miał na celu fizyczne wyeliminowanie w/wym. jako osób przeciwnych ówczesnie obowiązującemu i narzuconemu siłą ustrojowi, a jednocześnie zastraszenie w ten sposób innych podobnie myślących obywateli.

Sprawcami tego czynu byli członkowie składu orzekającego Wojskowego Sądu Rejonowego w Katowicach oraz wnioskujący o wymiar kary prokurator. W świetle orzecznictwa ugruntowanego na gruncie kodeksu karnego z 1932 r., *„urzędnikiem w rozumieniu przepisów rozdziału XXI i XLI była osoba, która w imieniu władzy publicznej, państwowej lub samorządowej, spełniała czynność w myśl obowiązującej dla tej władzy przepisów.”* (J. Makarewicz. Komentarz do kk z 1932 r.)

Reasumując stwierdzić należy, że zachowanie wskazanych wyżej sędziów Wojskowego Sądu Rejonowego w Katowicach oraz prokuratorów Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Katowicach wyczerpuje znamiona przestępstwa określonego w art. 225 § 1 i 286 § 1 kk z 1932 roku w zw. z art. 2 pkt 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, a tym samym czyn ten stanowi zbrodnię komunistyczną oraz zbrodnię przeciwko ludzkości. Nie ulega bowiem wątpliwości, że bezprawne i mające charakter politycznej represji działania w/wym. funkcjonariuszy państwa komunistycznego wobec pokrzywdzonych Emanuela Bożka, Stanisława Góry i Józefa Kruka miały na celu ich fizyczne wyeliminowanie jako przeciwników politycznych, a tym samym czyny te należy zakwalifikować jako zbrodnie komunistyczne w rozumieniu wspomnianej ustawy o IPN.

Oдноśnie zakwalifikowania tych przestępstw jako zbrodni przeciwko ludzkości stwierdzić należy, że zgodnie z definicją zawartą w art. 3 cytowanej ustawy o IPN, zbrodniami przeciwko ludzkości są w szczególności zbrodnie ludobójstwa, w

rozumieniu Konwencji w sprawie zapobiegania i karania zbrodni ludobójstwa, przyjętej w dniu 9 grudnia 1948 r., a także inne poważne prześladowania z powodu przynależności osób prześladowanych do określonej grupy narodowościowej, politycznej, społecznej, rasowej lub religijnej, jeżeli były dokonywane przez funkcjonariuszy publicznych albo przez nich inspirowane lub tolerowane. Do poważnych prześladowań zalicza się m. in. tortury oraz okrutne i niehumanitarne traktowanie. System stalinowski panujący w naszym kraju do 1956r. został uznany przez społeczność międzynarodową za system zbrodniczy. Stosował on na szeroką skalę terror, jako narzędzie do osiągnięcia określonych celów politycznych i społecznych. Jednym z takich celów było zdławienie wszelkiej działalności opozycyjnej. Bezprawne pozbawianie wolności oraz masowe stosowanie przez funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa tortur wobec osób przesłuchiwanym, w celu wymuszenia zeznań lub wyjaśnień o określonej treści, bez wątplenia można nazwać zbrodniami komunistycznymi stanowiącymi jednocześnie zbrodnie przeciwko ludzkości. Zbrodnie takie w myśl obowiązujących przepisów - art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni p-ko Narodowi Polskiemu - nie ulegają przedawnieniu.

Mając na uwadze fakt, iż wszyscy wskazani wyżej sprawcy przestępstwa nie żyją, postanowiono jak na wstępie.

Prokurator
Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni
przeciwko Narodowi Polskiemu
w Katowicach

Zbigniew Woźniak

Pouczenie :

1. Na powyższe postanowienie przysługuje zażalenie do sądu właściwego do rozpoznania sprawy (art. 306 § 1a kpk, art. 325a kpk oraz art. 465 § 2 kpk) :

– stronom procesowym

– instytucji państwowej lub samorządowej, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie

– osobie, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie określonym w art. 228–231, art. 233, art. 235, art. 236, art. 245, art. 270–277, art. 278–294 lub w art. 296–306 Kodeksu karnego, jeżeli postępowanie karne wszczęto w wyniku jej zawiadomienia, a wskutek tego przestępstwa doszło do naruszenia jej praw.

Sąd może utrzymać w mocy zaskarżone postanowienie lub uchylić je i przekazać sprawę prokuratorowi celem wyjaśnienia wskazanych okoliczności bądź przeprowadzenia wskazanych czynności (art. 330 § 1 kpk). Jeżeli prokurator nadal nie znajdzie podstaw do wniesienia aktu oskarżenia wyda ponownie postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa lub o jego umorzeniu. Pokrzywdzony, który wykorzystał uprawnienia przewidziane w art. 306 § 1a kpk (tj. prawo do złożenia zażalenia, które zostało uwzględnione przez sąd), może w takim przypadku wnieść akt oskarżenia do sądu w terminie miesiąca od daty doręczenia zawiadomienia o postanowieniu (art. 330 §

2 kpk, art. 55 § 1 kpk). Akt oskarżenia winien spełniać wymogi określone w art. 55 § 1 i 2 kpk. Inny pokrzywdzony tym samym czynem może aż do rozpoczęcia przewodu sądowego na rozprawie głównej przyłączyć się do postępowania (art. 55 § 3 kpk).

2. Uprawnionym do złożenia zażalenia, o którym mowa w art. 306 § 1a kpk, przysługuje prawo przejrzenia akt sprawy (art. 306 § 1b kpk).

3. Na postanowienie co do dowodów rzeczowych zażalenie przysługuje stronom oraz osobie, od której odebrano przedmioty lub która zgłosiła do nich roszczenie (art. 323 § 2 kpk).

4. W sprawach z oskarżenia prywatnego zażalenie na postanowienie prokuratora o umorzeniu postępowania przygotowawczego rozpoznaje prokurator nadrzędny, jeżeli postanowienie zapadło z uwagi na brak interesu społecznego w ściganiu z urzędu sprawcy (art. 465 § 2a kpk).

5. Zażalenie wnosi się za pośrednictwem prokuratora, który wydał postanowienie. Termin do wniesienia zażalenia wynosi 7 dni od daty doręczenia odpisu postanowienia i jest zawity. Zażalenie wniesione po upływie tego terminu jest bezskuteczne (art. 122 § 1 i 2 kpk, art. 460 kpk).

Zarządzenie :

1. Stosownie do art. 100 § 2 w zw. z art. 106 kpk, art. 140, art. 306 § 1a i art. 325a*) kpk odpis postanowienia doręczyć :

- 1) podejrzanemu(ej) k**)
- 2) obrońcy podejrzanego(ej)*) k**)
- 3) pokrzywdzonym – wg. listy
- 4) pełnomocnikowi pokrzywdzonego(ej)*) k**)
- 5) instytucji, osobie, o której mowa w art. 306 § 1a, pkt 2 i 3 kpk*) k**)

**) wskazać nr karty w aktach sprawy, na której znajduje się imię i nazwisko oraz adres

Dnia 13 kwietnia 2016 roku
Prokurator
 Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni
 przeciwko Narodowi Polskiemu
 w Katowicach
 Zbigniew Woźniak